

**Kemijoen Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken,
Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä
Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten
kalatalousvelvoitteiden muuttaminen**

Vesilain 3 luvun 22 §:n mukainen hakemus

Hakemuksen tiivistelmä

Hakija: Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Osoite: Lapin ELY-keskus
PL 8060, 96101 Rovaniemi
Puh. 0295 037 000

Yhteyshenkilö:
Mika Oraluoma
Puh. 0295 037 033
e-mail: mika.oraluoma@ely-keskus.fi

Hakemuksen kohde:

Kemijoen Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken, Valajaskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten voimassa olevia kalatalousvelvoitteita ja -maksuja koskevien lupaehtojen muuttaminen.

Hakemukseen liittyvät keskeiset vesilain säännökset:

VL 3:22 §, VL 3:14,3 §, VL 19:10 §, mutta hakija viittaa myös lainkohtiin VL 3:6 §, VL 3:11§, VL 3:15. §.

Aiempiä lupapäätöksiä:

PSVEO:n päätös 32/76/II 17.11.1976, PSVEO:n päätös 78/79/II 28.12.1979 ja KHO:n päätös 30.5.1980, 2860/80 sekä voimalaitoksia koskevat rakennusluvat muutoksineen ja voimalaitosten tehonnostoja koskevat päätökset (selostettu liitteessä 1).

Hakemuksen pääkohdat:

Kemijoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteet tulee mitoittaa niin, että ne vastaavat entistä paremmin nykytietämyksen mukaista voimalaitosten rakentamisen seurauksena syntynyttä kalaston hoidon tarvetta huomioon ottaen virtavesien ekologisen tilan parantamisen. Hakemuksen tavoitteena on lupaehtoja muutamalla parantaa edellytyksiä jokielinympäristöjen jatkumon palauttamiseen sekä vaelluskalojen luontaiseen lisääntymiseen Kemijoen alaosan ja Keski-Kemijoen sekä Raudanjoen voimalaitosten yläpuolisilla laajoilla lisääntymis- ja poikastuotantoalueilla. Muutos turvaa Itämeren vaelluskalalajien monimuotoisuuden säilymistä kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti, kun pienpoikaset tulevat monimuotoisuutta ylläpitävän luonnollisen valinnan kohteeksi niiden alkuperäisissä elinympäristöissä.

Olosuhteet ovat nykyisen veloitteen asettamisajankohdasta olennaisesti muuttuneet niin, että veloitetta voidaan muuttaa vesilain 3 luvun 22 pykälän nojalla. Uudistetulla ja ajanmukaistetulla kalatalousvelvoitteella voidaan lisätä monipuolisuutta ja joustavuutta Kemijoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden toimeenpanossa ja varmistaa toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuus muuttuvissa ympäristöoloissa nyt ja tulevaisuudessa. Nykytila, jossa Kemijoen kalatalousvelvoitteet ovat alimitoitettuja, on lain vastainen. Kalatalousvelvoitteita koskevat lupaehdot voidaan saattaa lailliseen tilaan vain saattamalla lupaehdot toimivaltaisen lupaviranomaisen tarkistettavaksi tai muutettavaksi. Muuttamisen vireille saattaminen kuuluu ensisijaisesti kalatalousviranomaisen tehtäväksi. Tämän vuoksi kalatalousvelvoitteiden

muutoshakemus saatetaan aluehallintoviraston ratkaistavaksi. Muutoksen käsittelyn kuluessa voidaan myös asianmukaisella tavalla kuulla kaikkia asianosaisia ja turvata heille oikeus osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hakee muutosta otsikossa mainittujen Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten lupaehtoihin niin, että Kemijoen Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäsken, Valajäskosken, Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten omistajille on määrättävä kalatalousvelvoite seuraavasti (tiivistelmä):

Kalatievelvoitteet. Luvanhaltijoiden velvollisuutena on suunnitella ja toteuttaa kustannuksellaan Isohaaran, Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäsken ja Valajäskosken voimalaitosten yhteyteen tarkoituksenmukainen ja toimiva kalatie sekä alasvaellusreitti ohjausmenetelmineen.

Vanttauskosken, Pirttikosken ja Seitakorvan sekä Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten luvanhaltijan tulee suunnitella ja toteuttaa kalatiet 12 vuoden kuluessa tämän päätöksen tultua lainvoimaiseksi.

Ylisiirrot. Voimalaitosten luvanhaltijoiden tulee ylisiirtää tukitoimenpiteenä vuosittain yhteensä vähintään 2300 lohta sekä 200 meritaimenta Kemijoen vesistöalueen poikastuotantoalueille. Toimenpiteitä nahkaisen ylisiirtovelvoitteen vaikuttavuuden selvittämiseksi ja parantamiseksi tulee lisätä.

Istutusvelvoitteet. Istutusvelvoitteet Kemijoen suualueelle ja sen läheiselle merialueelle sekä sisävesialueelle tulee asettaa siten, että ne tukevat vaelluskalojen kotiuttamista Kemijoen vesistöön sekä vastaavat nykyistä paremmin sitä osaa aiheutuneesta vahingosta, jota ei voida Kemijoen rakennetuilla jokiosuuksilla muilla toimin kompensoida.

Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma ja velvoitteen tuloksellisuuden tarkkailu. Luvanhaltijan tulee laatia yksityiskohtainen kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma ja tarkkailla kalateiden ja alasvaellusreittien toimivuutta sekä ylisiirtojen ja istutusten tuloksellisuutta, luonnonpoikastuotantoa ja toimenpiteiden vaikutusta kalastukseen.

Lupaehtojen tarkistaminen. Muuttuneet lupaehdot tulee määrätä tarkistettavaksi 10 vuoden kuluttua nyt annettavan päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Tarkistamisen yhteydessä arvioidaan ensimmäisessä vaiheessa määrättyjen toimenpiteiden vaikutus ja tehtyjen selvitysten tulokset, sekä annetaan tarvittavat määräykset jatkotoimenpiteistä.

Voimalaitokset omistavat tällä hetkellä Pohjolan Voima Oy ja Kemijoki Oy. Luvanhaltijoiden katsotaan olevan vastuullisia ja velvollisia osallistumaan kaikkien otsikossa mainittujen voimalaitosten osalta niihin toimenpiteisiin ja kustannuksiin, joita vuosittain syntyy voimalaitosrakentamisen aiheuttamien kalatalousvahinkojen kompensatiosta.

Vaikutukset ympäristöön:

Esitettyjen lupaehtojen toimeenpano parantaa voimakkaasti muutetun Kemijoen ekologista tilaa ja vaikuttaa ympäristöön positiivisesti. Vaelluskalojen kulkuyhteyden ja luonnonkierron palautuessa saadaan käyttöön voimalaitosten yläpuoliset poikastuotantoalueet.

Vaelluskalojen luontaisten lisääntymismahdollisuuksien parantuminen tukee vaarantuneeksi luokitellun Itämeren lohen, äärimmäisen uhanalaisen meritaimenen sekä silmälläpidettäväksi luokitellun nahkiaisen perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja lisäämistä parhaalla mahdollisella tavalla, koska toimenpiteet kohdistuvat lajien alkuperäiseen elinympäristöön. Lupaehtojen muuttaminen parantaa tilannetta myös erittäin uhanalaisen vaellussiian osalta edistämällä kestävää siikakannanhoitoa. Kansalliset ja kansainväliset sopimukset ja säädökset velvoittavat huolehtimaan rakennetuilla joilla uhanalaisten lajien säilymisestä ja vaelluskalojen palauttamiseen liittyvistä tavoitteista. Hakemuksen tavoitteena on panna täytäntöön alueelliset toimenpiteet mm. vesipuidedirektiivin ja Kemijoen vesienhoitosuunnitelman ekologisten tilatavoitteiden saavuttamiseksi sekä kansallisen kalatiestrategian, lohi- ja meritaimenstrategian ja uuden kalastuslain (379/2015) toteuttamiseksi.

Hakemuksessa esitetyillä toimenpiteillä on myös merkittävä yhteiskunnallinen ja sosiaalinen vaikutus. Niiden avulla mahdollistetaan vesiluonnonvarojen aiempaa monipuolisempi ja laajempi hyödyntäminen ja tuetaan siten sinisen biotalouden kehittämistä Kemijoen vaikutusalueella. Toimenpiteet tukevat monitavoitteista Kemijoen vesistön ja kalakantojen hoitoa parantamalla edellytyksiä kestävä kalastuksen järjestämiselle ja myös muiden vaelluskaloihin liittyvien ekosysteemipalvelujen tuottamiselle. Lupaehtojen toimeenpano edesauttaa matkailun sekä yritystoiminnan kehittämistä Kemijoen vesistöalueella ja sillä arvioidaan olevan myös työllisyyttä parantava vaikutus. Lisäksi se parantaa alueen ympäristön arvoa lisäten asumisviihtyvyyttä ja joen virkistyskäyttöä.

Vahinkoarvio:

Hakemuksessa esitetyt toimenpiteet eivät aiheuta vahinkoa ympäristölle. Luvanhaltijoille koituu kalateihin tarvittavan vesimäärän luovutuksesta taloudellinen menetys, joka arvioidaan olevan vesilain tarkoittamalla tavalla vähäinen suhteessa po. vesivoimatuotannon määrään, yritysten liikevaihtoon ja tuotetun sähköenergian liiketaloudelliseen arvoon nyt ja tulevaisuudessa. Luvanhaltijat ovat lisäksi 1950-luvulta lähtien pystyneet tuottamaan omistamissaan voimalaitoksissa sähköä ja hyödyntämään Kemijoen vesivoimaa ilman, että kalataloudelle aiheutuvia haittoja olisi kompensoitu täysimittaisesti.